

Christus voor ons aan in de belofte. Hij geeft zelfs het teken en nu door het geloof daardoor het heil
og zoo vast, maar beloften aanvaard, n, dan had ik nog leeren.
erzoeken of het ge- teem, wel een waar-
erzoeken?
echt zal wezen, dan geboorte, dan moet euwe, door God hi
ordt gevonden, dan gelden in allerlei zijn: liefde tot God bedsbehoefte; smart roederen en derg-
nderzoeken of mijn jn leven nagaan, et het nieuwe leven, nieuwe leven zijn, laad bij mij bevind n geloof echt is en teb.
men zich in onze van de zelfbeproe ik ernstig bezwa
ug kan nooit leiden
heid van bepaalde kortweg goede weg- krijgen, dat lig is, dat dus zij rome ook door he
roelen, dat wij hier
verkelijk wezen zal der wedergeboorte, werk zijn.
sequent standpunt, at men het werk onderzocht, maar werken dat onder- oodig acht.
zoek naar de ech- rk bij mijzelf mee- chtens mijn eigen jn echtheid onder-
blijven.
' voor de echtheid n die kenmerken. l men weer „ken- de echtheid dier- nstateeren.
lijven en nooit tot

Dezer dagen sprak ik met een ouden ambts- broeder, die tegen mij zei: „Kijk, daar staat:

„Wie heeft lust den Heer te vreezen, 't Allerhoogst en eeuwig goed? God zal zelf zijn Leidsman wezen, Leeren hoe hij wand'len moet”.

Welnu, als daar nu iemand is, die bekommerd is over zijn staat, dan vraag ik hem: „Hebt gij lust om den Heere te vreezen?” En hij antwoordt daarop: „Ja, dat heb ik”; dan mag ik toch tegen hem zeggen: „dat is niet uw werk, dat is toch Gods werk en dan moogt ge toch ook gelooven, dat het met u wel goed staat”.

Zoo redeneerde die oude ambtsbroeder. Maar dat is toch een zeer zwakke redeneering. Hoe kan die bekommerde ziel zeggen, dat wat zij houdt voor lust om den Heere te vreezen, dat ook werkelijk is?

Ik denk, dat menig niet-geloovige op die vraag ook hartelijk „ja” zeggen zou.

De catechismus zegt in Zondag 33, dat een goed werk als eerste eigenschap heeft, dat het uit het geloof wordt gedaan.

Ik zal daarom nooit eerder van de echtheid van een goed werk kunnen verzekerd worden, dan nadat ik eerst geloofd heb, dat ik in Christus Gods kind ben.

Eerst van het standpunt des geloofs af kan ik een goed werk als zoodanig herkennen.

Daaruit volgt, dat alle poging om door de waar- neming van goede werken tot de echtheid van zijn geloof te besluiten vruchteloos moet zijn; wij goede werken, als zoodanig, alléén kunnen worden geconstateerd, wanneer men begonnen is met te gelooven. D. v. D.

LITERATUUR EN KUNST

Calvinistische Litteratuurbeschouwing.

I.

Het jongste April-nummer van Opwaartsche Wegen bevat een artikel van één zijner Redac- teuren onder den welmeenenden titel: „Bezint... eer gij verder gaat” en gericht tegen een opstel over „Christelijke litteratuur”, door schrijver dezes ge- publiceerd in De Reformatie van 24 Jan. 1936.

Daar Roel Houwink tegen de hoofdstrekking van ons betoog principiële bezwaren inbrengt en zijn opmerkingen besluit met de woorden: „Bezint letterlijk geciteerd, D.), gij waarde broeder in Christus, eer gij verder gaat! En zoo gij meent, dat de Waarheid (en niet u w waarheid) u tot „schei- ding” drijft, onthoud ons uw klare argumenten niet in zulk een belangrijke zaak”; daar dus onze opponent prijs stelt op nadere toelichting, achten we het onzen Christenplicht meer in bijzonder- heden rekenschap af te leggen van ons gevoelen.

Tot recht verstand van het volgende herinneren we eraan, dat we destijds definieerden: Christelijke litteratuur in den eigenlijken zin des woords is Calvinistische litteratuur. Daarmede onder meer beoogend het achteloos spelen met den term Christelijk, ook in deze verbinding, onder ons tegen te gaan. Tegen de gelijkstelling: Christelijke litte- ratuur = litteratuur van Christenen teekenden we

protest aan, van meening, dat het Calvinisme deze verlegging van de norm naar het subject des auteurs geenszins gedooft.

Evenmin achtten we Roel Houwinks dialectisch gekleurde aesthetica-in-nuce „Christelijk”. Een Chr. letterkunde, zoo had hij n.l. beloofd, welke niet weet van de crisis, die over de door haar ge- openbaarde daemonie der schoonheid vonnis strijkt, zulk een Christelijke letterkunde draagt haar naam ten onrechte. Wij vragen — dit in het voorbijgaan — of wie zóó scherp en principiël de dingen stelt wel veel reden heeft over anderer „separatisme” zich te beklagen. Niet dat we deze scherpte alkeuren. Het Christelijk leven in de crisis stellen beteekent ook: onverbiddelek front maken tegen zulk een litteratuur en litteratuur- beschouwing, welke roemt in haar uit Christus ontvangen bezit, waarheids- en schoonheidsbezit. En van zijn zijde belijdt de Calvinist, dat men in de schoonheid geen doemwaardige daemonie kan leggen zonder blasphemie tegen aller schoonheid eeuwigte Fontein. Het is goed deze dingen elkander rustig en onomwonden te zeggen.

Overigens spraken we, om tot ons vorige artikel terug te keeren, duidelijk uit, het begrip Gerefor- meerd niet enkel antithetisch te willen verstaan.

Eindelijk noemen we zulk een probleemstelling onjuist, die uitgemaakt wilde zien, hoeveel een litterair werk aan waarheidsgehalte prijs kan geven zonder het recht op den naam „Christelijk” te ver- boeren.

Tegen deze dingen komt Roel Houwink in verzet.

„Hier staat voor de zooveelste maal het separa- tisme (de schrijver bezigt zelf het woord nadruk- kelijk aan de deur en eischt zijn buit”. Inderdaad gebruikte de schrijver dit woord, edoch in de oratio obliqua, als te verwachten verwijt. En blijk- baar bedroeg zijn voorgevoel hem niet. Maar waar- lijk bevreedend is de argumentatie, die deze be- schuldiging van „separatisme” waar moet maken. Onze opponent acht zich n.l. gerechtigd Paulus' vermaning aan de Corinthiërs tegen ons te keeren, die twisten over het volgen van Paulus, Apollos, Cephas, Christus. 2) „Wij, Calvinisten; wij, confessioneelen; wij, „dialectici” en wie gij meer wilt, wij staan allen onder dit woord. Is Calvinijn voor ons gekruist, of soms Kuyper of Barth of Kohl- brugge — of Christus?” Het is niet onze schuld, dat we hier herinneren moeten aan de elementaire waarheid, dat hier door Paulus bestraft wordt het scheurmaken om niets, de verdeeldheid om men- schen, om dienaren Gods, één in prediking en leer. „Maakt” soms de dialecticus „nat” wat Kuyper heeft geplamt?

Daar komt bij: of het „wij staan allen onder dit woord” is van allen redelijken zin ontbloom, of de schrijver heeft ook zelf gekozen. En behoort dus tot hen die zeggen: „Ik ben van...” En we zouden ons daarin verheugen. Een karakterloos Christen- dom is een bleek fantoom dat, gelijk aan de schim- verschijningen bij de Klassieken, aan alle omhel- zing zich onttrekt.

Dezelfde Apostel Paulus waarschuwt tegen „zwarte wolven” 3); tegen „wind der leer” 4); tegen „arglistigheid om listiglijk tot dwaling te bren- gen” 4); tegen lieden „welken men moet den mond

1) Woordelijk: „Wie geneigd mocht zijn hier separatisme af te keuren, overwege” enz.
2) 1 Cor. 1:11—13.
3) Hand. 20:29.
4) Efeze 4:14.

18. Heeft Tim. Alberti (Garderen) sich beclaecht dat hy vast het durp van Cootwyck bedient ende wenich daer af geniet ende daarom begeert dat- men hem wilde verleenen voorschrieving aent Hof opdat hem de goederen toekomende de pastori aldaer tot zyn onderhout mochte volgen, welke hem geconsenteert is, ende dat soo veel te meer de pastori tot verder niet suffisant genoch en is om eene dienaar te voeden.

19. Tilemannus Milius (Nunspeet) heeft voorgesteld als dat eenige van zynder behoorders zyn die sich begeeren te begeven tot den avontmael des Heeren ende oock dat gevraecht hoe hy hem daer in dragen sal ende is hem geantwoert dat hy sulcks den luiden niet behoert te weigeren mits conditie, dat hy sal zien ofse van goede leven zyn ende oock een weinich fundaments hebben op de Religie, hetwelck oock andere dienaeren sullen doen, van dewelcke sulcks gevoerdert woert.

20. Alsoo Joh. Hookel 1) slaende tegenwoerdich opt Nieuwe lant by Bolswart begeert heeft om in zyn vaderlant te dienen ende insonderheit wel soude begeeren het durp Putten, soo ist raetsaem gevonden overmits hy den classe onbekent is, te schrijven aen Thomam Ruthuis, dienaar tot Bols- waert om van zy gelegentheit te verneemen ende als dan dat men behoert in der saecken te handelen.

21. Sien oock vorgedragen seeckere swarigheden van Johanne Sanderi om die aen den Magistraet der stadt Hattum te remonstreeren op dat door haere E. Autoriteit daer in mochte versien woerden als aengaende zyn stipendium ende coster ende oock de gerfkamer dat die mochte gebruikte woerden tot dienst der kerecke welke dan doer eenige van de broederen daer toe gedeputeert gheschieft.

22. Aengaende Vorthuizen het welke door 't ver- treck Johannis Luntii vaceert is geresolveert dat

stoppen” 5); tegen kettische menschen, die men moet verwerpen na de eerste en tweede verma- ning 6); tegen hen wier „woord zal voorteten gelijk de kanker” 7). Ja, hij smeekt zijn broeders: „neemt acht op degenen die tweedracht en ergernissen aanrichten tegen de leer die gij van ons geleerd hebt, en wijkt af van hen” 8). Nu dus ook Paulus met zijn „wijkt af” tot separatist geworden is (in den door R. H. aan dit woord geschonken zin), dragen we deze beschuldiging zeer getroost. En, luisterend naar Paulus', d.i. Christus', woord, zijn we ons ervan bewust, dat ketterij en ergernissen er wel minder herkenbaar, maar niet minder verleidelijk op plegen te worden, als ze het kleurig gewaad van poëzie of roman om zich heen dra- peeren.

Separatisten waren we dan, wanneer we slechts litteratuur van Calvinistischen huize Christelijk noemden. Het schijnt R. H. nog niet geheel dui- delijk te zijn, hoe wij op ons standpunt ons vrij kunnen houden van die onzalige schijn-consequen- tie. Reeds de ruime doopskerkening aan de zijde der Calvinisten had hem kunnen leeren, dat dezen allermint enghartig de werking van Gods Woord en Geest binden aan den engen kring der geest- verwanten. Om met Fabius te spreken: „het Gere- formeerde (is) niets anders dan het echt Christe- lijke, de van veel menschelijke dwalingen gezuiverde Waarheid Gods” 9). Waar in de littera- tuur we die waarheid vinden, in verheerlijking van den Christus naar de Schrift, begroeten we haar als echt Christelijk met groote vreugde. Zonder concrete toelichting zou dit getheoretiseer kunnen schijnen, waarom we in een volgend artikel aan de hand van voorbeelden willen aantoonen hoe- zeer hiermede een reëel belang is gemeoid.

R. H. onderstelt verder bij ons beduchtheid voor het trekken van grenzen in de praktijk en meent dat we ons „op de vlakke” houden.

Het bitse van dezen uitval laten we, als niet ter zake, rusten, al kunnen we een lichte bevreedening over deze beschuldiging niet van ons afzetten.

Niemand zal, dunkt ons, volhouden, dat het be- grip „Christelijk” of nauwer of scherper begrensd is dan dat van „Calvinistisch”. Eer kan men het tegendeel volhouden. Wanneer was het dus te verstaan, dat men ons onklarheid en lijnenschuw- heid verweet? Indien we aan het woord, dat in het gewone taalgebruik ruimer en meer vlottend van beteekenis is, de voorkeur gaven boven het strak omlijnde, dat voor onzekerheid of twijfel heel wei- nig ruimte laat. Nu is precies het tegendeel het geval. We willen n.l. niet in eerste instantie deze vraag stellen, we durven haar niet in alle gevallen beantwoorden: kan dit bepaalde gedicht of boek (misschien nog juist) als Christelijk worden aange- diend? Uit vrees voor het verdoezelen van grenzen willen we deze diepere en scherpere vraag stellen en beantwoorden: of dit concrete werk vol- ledig en in zijn onderdeelen Schriftuurlijk is en dus zuiver Christelijk, e.g. waarin wel, waarin niet. We willen met andere woorden de litteratuur (evenals onze eigen innerlijkste gedach- ten en gevoelens) gesteld zien onder de tucht van het gepredikte „Woord Gods... levend en krach-

5) Titus 1:11.
6) Titus 3:10.
7) 2 Tim. 2:17.
8) Rom. 16:17.
9) Beginselen en Eischen, Leiden, 1903, pag. 25.

Johannes Switerius sal schrijven nae Oostvries- lant om nae een sekere persoon hem wel bekent te vragen ende dat men middelertyt aen Fonta- num schrijven sal dat hy den Hove sulcx mochte adverteeren opdat de plaetse niet mochte prae- occupeeret worden; den brief sal schrijven die van Harderwyck.

23. Hebben de broederen aengehoort de propositie Tilemanni Alberti nif de Text Johannis 10 vs 1 ende hem broederlick aengeseit het gunt zy daer in achten geobserveert noedich te zyn.

24. Sind daerna oock voertgevaren met zyn exa- men ende naedien zyne antwoert op de vragen hem voorgestelt tamenlick wel gevallen is, is be- sloten dat men sal voortgaan met zyne confirmatie welke de kerecke van Harderwyck is opgeleit.

25. Sal de classicale Vergaderinge wieders wesen tot Nieuwerkerk, aengaende den tyt wanneer sal in deliberatie staen van de kerecke doer de welke die sal verschreven woerden, welke kerecke sal wesen die van Harderwyck.

26. Censura morum is gehouden ende naedien daer in voorgevallen is als dat Wesselus Salingensis sonder consent der broederen daechs te voren zy nae huis gegaen sonder wederom te komen, is goet gevonden soo hy op het verschreven aen hem gedaen, niet en verschynt, dat als dan de praeses wel scherpelick hem sal vermaenen zynder on- ordeninge ende van andere saecken de censura vorgehouden. (gedaen).

JOHANNES SANDERI, praeses.
WILHELMUS WIRTZFELDIUS, assessor.
WINANDUS JOHANNIS, scriba.

1) Henkelom. Vgl. R. en v. V. VI, 81.

mi in der kerecke elaten, hebben de kerecke te verma- dersch. tyden ge- n het gebruik te
gevraecht of hy van tyne attestatie van ien Salingen, ende ert door dien dat onium vitae voor wieder gekomen, e te dragen dat by slgende classe van chriven aen Fran- tot Deventer ont eischen ende daer- hem te handelen
e van de staet haer- n door Godts ge- ge bevonden.
1. sorterende onder Graefschap Sul- tus met de ierste daer van D. Fon- in het particulier de broederen be- culler te schrijven of het niet raet- nodi te leggen tot acta Synodi test tot Harderwyck, ck tselve opgeleit
geacht de Synodus atum; sal antwort